

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET

Näkökulmia lapsivaikutusten arviointiin lainvalmistelussa

Esa Iivonen, Mannerheimin Lastensuojeluliitto
Kirsi Pollari, Kansallinen lapsistrategia

Lapsen oikeuksien ajankohtaispäivä 18.11.2021

Lapsivaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa

- Lapsivaikutusten arvioinnissa on kysymys **vaikutusten tarkastelusta lasten ja nuorten hyvinvointiin ja oikeuksien toteutumiseen**. Tarpeen mukaan tarkastelussa ovat mukana myös vaikutukset lapsiperheisiin.
- Lapsivaikutusten arvioinnissa kootaan ja tuotetaan säädöksen valmistelun, säädöstä koskevan päätöksenteon ja toimeenpanon tueksi **tietoa** lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvista vaikutuksista.

livonen, Esa – Pollari, Kirsi:
Lapsivaikutusten arvioinnin
käsikirja lainvalmistelijoille.
Valtioneuvoston kanslian
julkaisuja 2021:5.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/163343>

Lapsivaikutusten arvioinnin käsikirja lainvalmistelijoille

Esa livonen ja Kirsi Pollari

VALTIONEUVOSTON KANSLIAN JULKAISUJA 2021:5

[vnk.fi](https://www.vnk.fi)

VALTIONEUVOSTON KANSLIA
STATSRÅDETS KANSLI

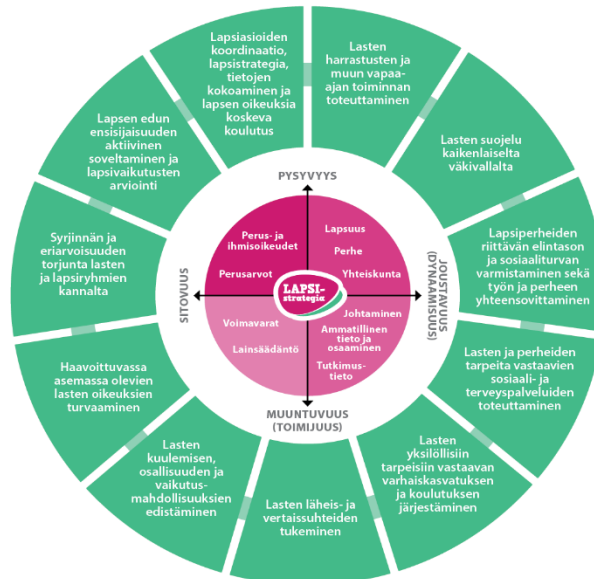
Käsikirjan pääasiallinen sisältö 1/3

- Johdatus lapsivaikutusten arviointiin
- Vaikutusten arviointi lainvalmistelussa
- Lapsivaikutusten arviointi lainvalmistelussa
- Lapsivaikutusten arviointi prosessina lainvalmistelun eri vaiheissa

Käsikirjan pääasiallinen sisältö 2/3

- Keskeiset aihealueet lapsivaikutuksia arvioitaessa

Käsikirjan pääasiallinen sisältö 3/3

- Vaikutusten merkittävyys- ja kokonaisarviot
- Virkahenkilöiden näkemyksiä lapsivaikutusten arvioinnista lainvalmistelussa
- Kehittämisehdotukset

Käsikirjan toteutuksesta

- Käsikirja on toteutettu **osana kansallisen lapsistrategian toimeenpanoa**.
- Keskustelut lapsistrategian virkamiestyöryhmässä
- Sähköinen kysely ministeriöiden lainvalmistelijoille
- Ministeriöiden lainvalmistelijoiden haastattelut
- Ohjeistukset vaikutusten arviointiin lainvalmistelussa ja siihen liittyvät kehittämishankkeet
- Vaikutusten arviointia koskevat selvitykset ja tutkimukset

Tietoon perustuva päätöksenteko ja lapsivaikutusten arviointi 1/3

- Tietoon perustuva päätöksenteko edellyttää **asian tarkastelua laajasti, monipuolisesti ja avoimesti.**
- Vaikutusten arvioinnissa otettava huomioon myös lakien **yhteisvaikutukset**, kumuloituvat vaikutukset sekä heijastusvaikutukset muualle.
- Ongelma: **lapsilta ja nuorilta kerätään** suhteellisen **harvoin tietoa** lainvalmistelua varten (esteeksi voi nousta mm. aikaresurssit ja osaaminen).

Tietoon perustuva päätöksenteko ja lapsivaikutusten arviointi 2/3

- **Irtautuminen liiasta keskivertoajattelusta.** Lakiuudistuksia ei voida tehdä ajatuksella, että kaikki ihmiset ovat keskivertoja (*”vikaan mennään”*).
- Vaikutuksia on arvioitava erityisesti **haavoittuvassa asemassa** olevien ja **syrjinnälle alttiiden** lapsiryhmien oikeuksien ja hyvinvoinnin turvaamisen kannalta.

Tietoon perustuva päätöksenteko ja lapsivaikutusten arviointi 3/3

- Asian kannalta keskeisen tutkimustiedon keruu ja analysointi vaatii **aikaa ja osaamista**.
- Ongelmana myös **tiedon valtava määrä**: miten erottaa hyvät akanoista?
- **Yhteiset tietovarannot ja yhteistyö** yliopistojen ja sidosryhmien kanssa.

Lapsivaikutusten arvioinnin suurimmat haasteet 1/3

- **Kiireinen aikataulu** lainvalmistelussa.
- **Riittämättömät resurssit** lainvalmisteluun ja lapsivaikutusten arviointiin.
- **Puutteellinen tuki ja ohjeistus** lapsivaikutusten arviointiin lainvalmistelussa.
- Lapsivaikutusten arviointi ei toteudu koko lainvalmistelun prosessissa vaan **painottuu liiaksi prosessin loppuun.**

Lapsivaikutusten arvioinnin suurimmat haasteet 2/3

- Esityksen **välillisiä vaikutuksia** lapseen ja nuoriin ei tunnisteta.
- Valmisteltavan asian **tietopohjaan** liittyvät puutteellisuudet.
- **Lasten ja nuorten näkemyksiä** ei ole selvitetty heitä koskevissa ja heihin vaikuttavissa asioissa.
- **Toimintakulttuuri** ministeriössä/yksikössä/osastolla, joka ei edistä lapsivaikutusten arviointia.

Lapsivaikutusten arvioinnin suurimmat haasteet 3/3

- **Poliittiset päätökset ohjaavat liian tiukasti** valmisteluprosessia eikä lapsivaikutusten arvioinnissa saadulla tiedolla ole tosiasiallista merkitystä esityksen kannalta.
- Vaikutusten arvioinnista puuttuu **pidemmän perspektiivin näkökulma**. Seuranta-arviointia ei toteuteta.

Lapsivaikutusten arviointia edistäviä tekijöitä 1/3

- **Lapsia ja nuoria** sekä heidän näkökulmiaan **arvostetaan** ja ne huomioidaan lainvalmistelussa
- Lapsivaikutusten arviointi on **systemaattinen osa** lainvalmistelua, eikä vain pistemäistä ja satunnaista
- Arviointiin on riittävästi **aikaa** ja riittävät **henkilöstöresurssit**
- **Riittävä tietopohja** valmisteltavasta asiasta saatavilla / Yhteinen tietovaranto ja ajankohtaisen tiedon välittäminen ministeriön sisällä ja ministeriöiden välillä

Lapsivaikutusten arviointia edistäviä tekijöitä 2/3

- Lapsivaikutusten arvioinnin **ohjeistukset / koulutus / tukihenkilö**
- Lapsivaikutusten arvioinnin **kehittäminen yli hallinnonrajojen**
- **Toimintakulttuuri**, joka tukee lapsivaikutusten arviointien tekemistä
- **Tuki** lapsivaikutusten arviointiin ministeriöiden **johdolta**
- **Lasten ja nuorten kuuleminen** lainvalmistelussa / Osallisuutta korostava prosessi / Osaaminen lasten ja nuorten kuulemisesta

Lapsivaikutusten arviointia edistäviä tekijöitä 3/3

- **Sidosryhmien** kanssa, kuten järjestöjen, kanssa tehtävä yhteistyö
- Lapsivaikutusten arviointia tehdään **koko lainvalmistelun ajan**, ei vain pistemäisesti alussa tai lopussa
- Tuodaan **avoimesti esille** paitsi myönteiset ja neutraalit vaikutukset myös mahdolliset kielteiset vaikutukset
- Ennakoarvioinnin lisäksi tehdään **myös seuranta-arviointia** (jälkiarviointia).

Kehittämissuhteet 1/3

- Ehdotus 1: Lapsiin, nuoriin ja lapsiperheisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi **säännönmukaiseksi** osaksi lainvalmistelua
- Ehdotus 2: Lapsivaikutusten arviointiin laadukkaita **ohjeistuksia ja koulutusta**
- Ehdotus 3: **Rakenne** lapsivaikutusten arvioinnin tueksi valtioneuvostossa

Kehittämissuhteet 2/3

- Ehdotus 4: Kattavan lapsia ja nuoria koskevan **tietopohjan** varmistaminen lainvalmistelussa
- Ehdotus 5: **Lapsilta ja nuorilta on kerättävä tietoa** lainvalmistelua varten

Kehittämisehdotukset 3/3

- Ehdotus 6: Varmistetaan lapsivaikutusten arvioinnin laatu ja arvioinnin riittävät **resurssit**
- Ehdotus 7: Ennakkoarvioinnin lisäksi varmistetaan lainsäädännön **toimeenpanon seuranta-arviointi**

Kiitos!

Kansallinen lapsistrategia www.lapsistrategia.fi

Esa Iivonen – esa.iivonen@mll.fi

Kirsi Pollari – kirsi.pollari@gov.fi

VALTIONEUVOSTO
STATSRÅDET